

לב. לאחר שהשאיר מעט יין בכוס ההבדלה לאחר שתייתו ושפכו על השולחן ק"מ וכיבה בו הנר, יש נוהגין להריח בעשן נר ההבדלה, והכל הוא משום לחבב המצוה ק"מ. וכן הוא סגולה להנצל מריחות רעות ק"מ. ויש נוהגין להריח בעשן נר ההבדלה ולומר

עיניו בראש"ו

קל"ט. וכבר הוזכר מזה לעיל (דין כ"ו נאמנע הדברים: ושופכין אותו).

קמ. היעב"ץ בסידורו (למולאי שנת, פרק ו' סדר הסדלה, לאחר נוסח נרמם הסדלה, סק"ז ד"ה יושב).

וכן הוזכר בדברי האשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש זי"ע (סימן רל"ז ד"ה מה שנהגים) שכתב לדון במה שנוהגים להריח בהבדלה האבוקה של שעה, מהו עם ברכה על ריח זה, עיין שם שכתב, שזה נפטר בברכת בורא מיני בשמים וכו'.

קמא. ליקוטי מהרי"ח (סדר הסדלה מול"ש ד"ה ועיין צמ"א) בשם ספר זכירה.

ונכון להעיר גרגיר בענין דידן. דעיין בשולחן ערוך הרב (סימן רמ"ז סוף סעיף ד') שכתב: וטוב לזהר שלא ליקח להבדלה אבוקה מעצים שריחן רע (שקורין קי"ן) אם אפשר בענין אחר, שהרי במוצאי שבת אנו צריכים להשיב נפש בריח טוב. ויש נוהגין מטעם הידוע להם להבדיל על אבוקה מנרות של שעה ולא משאר נרות ולא מעצים, עכ"ד. ומקור האי דין שלא להבדיל באבוקת קי"ן, הובא כבר במגן אברהם (סימן רמ"ז סק"ג) בשם המטה משה (סימן תק"ו) והשל"ה הק' בשם ספר חסידים (סימן תמ"ד). ובפרי מגדים (סימן רמ"ז אשל אברהם סק"ג) ביאר הטעם בזה, משום דריחו רע, ונר מצוה, הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א' ח'), ע"כ. ואילו בדברי הרב אנו רואים טעם שונה קצת בדין זה, שהוא משום שריחו רע, ובמוצאי שבת דייקא הרי אנו מצווים להשיב הנפש בריח טוב.

אם כן היה אפשר להבין גם מדעת השו"ע הרב שיש ענין להריח בעשן נר ההבדלה, וממילא יהיה לנו

בני הבית ולצאת מהשבת במחלוקת וכו', עיין שם. והנה, עיין להגר"ח פאלאג'י זי"ע (כף המייס סימן ל"א סק"ג), שהביא את הכל בו והבית יוסף הנ"ל (עיניו נראש"ו ס"ק קל"ה) מהעובדא דמוכה השחין שלא עלתה בידו אלא רגזנותו וכו', וכתב עלה בזה הלשון: ומכאן תוכחת חיים, לב"י יהיה כועס בכל מקום ובכל זמן, אפילו בדבר שראוי לכעוס, כי כעס בחיק כסילים ינוח (קהלמ' ז' ט'), ובפרט במוצאי שבת, כי כמה בני אדם שהם עצבים וטריאקיס (חולי נפש) והם כועסים. כי הלא תראה כי על ידי הכעס איבד טובה הרבה, שאם לא היה כועס היה שותה מן המים והיה מתרפא כל גופו, וזה הוא כוונת הכתוב בספר בקהלת (סימן י"א פסוק י') והפס' כעס מלבך והעבר רעה מבשרך, שאם היה מסיר הכעס מלבו היה מתרפא כל בשרו, עכדפ"ח.

וממילא הרי לן ענין נוסף אמאי ללמוד במוצאי שבת את דברי הבית יוסף בשם הכל בו, כדי להזכיר לעצמו במוצאי שבת בפרט, על הזהירות הגדולה מלבוא אז לידי כעס, ועל ההפסד הגדול שיכול להגרם לו ח"ו באם לא יזהר בזה, והבן.

ועיין להגר"ח פאלאג'י (שם ד"ה ואס ק'), שמחדש, דשתיית המים השאובין במוצאי השבת הוא גם מסוגל לפתוח לבו בחכמת התורה וכו', ולכן, בעת שתיית המים אחר ההבדלה, בעודנו שותה המים, יכוין לפסוקי פרשת חוקת (צמדנר כ"א, י"ז כ') 'אז ישיר ישראל' עד 'ונשקפה על פני הישימון', ע"כ. ואם כן אולי יש ענין לכיוון גם את זה, לאחר ההבדלה, אף כשאין לו מים שנשאבו במוצאי השבת.

זכרו תורת משה עבדי. אבל עדיף יותר להריח בנר האבוקה של ההבדלה רק לאחר שכלה העשן ולא בעוד שמעלה עשן קמי.

עיניו בראש"ו

בשמים וכגון דאין לו בשמים, האם יכול לברך על אור האבוקה 'קיי', דלדרך הכנסת הגדולה שפיר יוכל לברך, ומה שאין כן לדרך דידן לא יוכל לברך גם באין לו בשמים.

קמב. הגה"ק מבוטשטאש שם, בכדי לצאת מחשש חסרון ברכה על ריח העשן של ההבדלה, עיין שם היטב.

ועיין בשדי חמד (אסיפת דינים, מערכת ה' אות י"ד) שכתב, שאחר שמריחים מההדס נהגו אנשי מעשה לומר "אשה ריח ניחוח לה", ודן שם באריכות אי מותר להפסיק באמצע הבדלה בזה, וכן בשאר דיבורים שיש כאלו שנהגו לאומרו, כגון אחר שמסתכלים על הצפרנים על יד האש אומרים "סימן ברכה להצלחה", ומביא מעוד פוסקים בזה, וגם מספר יפה ללב (סימן רע"א אות ז') עיין שם. ויש להעיר, שבספר סגולת ישראל (ערך ה' אות ז') מעתיקו, והרואה שם יבין, דקאי אאחר ההרחה **מנר הבדלה**, שכתב שם (צטט ספר זכירה) שהוא ניצול מרוחות (נריך לומר: מריחות) רעות, אבל האמת הוא שהשדי חמד מביאו על הרחת ההדס. ואולי עצה טובה לצאת מספק חשש 'הפסק', לומר כן רק לאחר שמריח **מנר הבדלה**, (מכתבי אאמו"ר הגאון שליט"א ללוח דבר נעמו).

ומצאתי תנא דמסייעא לאאמו"ר שליט"א, בפתח הדביר (סוף סימן ל"ז ד"ה ונראות), שהביא מנהג חסידים ואנשי מעשה – ובכללם אדונתי החסידה מרת אמי תנצב"ה, שאחר שמריחים ההדס בשבת בפיהם, ירצו לומר אשה ריח ניחוח לה, אבל מזהיר שם, שבליל מוצאי שבת שמריחין ההדס בהבדלה לא יאמר תיבות אלו אחר שיריח בכדי שלא להפסיק

מקור נוסף בזה מצד ההלכה. אבל אין הכרח לומר כך, אלא יש לומר שכוונת הרב פשוט הוא, שבמוצאי שבת דייקא הרי אנו מצווים להשיב הנפש על ידי ריח טוב, והיינו כמבואר בסימן רצ"ז הטעם להריח **בבשמים** מטעם זה. ואם כן אינו מתאים שדווקא בעת ההבדלה כשאנו מצווים אז להשיב הנפש על ידי "**הבשמים**" בריח טוב, אז נקח **אבוקה** להבדלה שיוצא ממנו ריח רע, ודו"ק.

ושוב ראיתי, שבמחצית השקל (סימן רמ"ט סק"ג ד"ה על אנוקה) ביאר בטעם שלא לקחת עצי דמשחן שריחן רע, משום דבעינן ריח טוב להשיב הנפש, וזה בריחו גועל הנפש ומכאיבו. שדבריו הללו יכולים להשמע כביאורינו הנ"ל. ושוב הביא בשם הכנסת הגדולה (הגהות הטור) דביאר הטעם בזה, בזה הלשון: משום דמיחזי דמברך על הבשמים משום הריח הרע, ולא מינכר מפני שהנפש כואבת מיציאת השבת, ע"כ, שלפי זה הרי יותר משמע שאין להוכיח מזה הענין להריח **בעשן נר הבדלה**, כי העיכוב בעצים הללו אינם מחמת שאי אפשר לקיים מנהג הריח **בהבדלה**, אלא מחמת שיחשבו **שבברכתו על הבשמים** הוא משום לבטל הריח הרע של נר ההבדלה. אבל עיין שם במחצית השקל שמשיג על זה, דאין לשון ספר החסידים משמע כן. וגם בסידור בית מנוחה (ליוורנו, שנת תרכ"ד. רס"ט: סק"ז) נראה כדרך המחצית השקל – ומדידה, דכיון שבהבדלה מצוה לברך על בשמים כדי להשיב הנפש בריח טוב, אז כל שכן דיש להרחיק מריח רע. ואין כוונת הספר חסידים כצד הב' שהביא שם בראשונה (דהיינו כנאור הכנסת הגדולה הנ"ל), ומבאר, דהנפקא מינה ביניהם הוא לענין, מי שמבדיל בלא

לג. לאחר שכיבה את נר ההבדלה, ידליק עוד הפעם נר ההבדלה, והוא סגולה שעל ידי זה ינצל משריפות, והוא בדוק ומנוסה קמ"ג.

עיניו בראש"ו

ויש מציאות שממילא מדליקים שוב את נר ההבדלה מצד דינא, והיינו בהא דהב"ח (סימן מרפ"א) כתב כך: ירושלמי, במוצאי שבת אין מבדילין בנר של חנוכה וכו'. נראה דדוקא כשבירך תחלה על הדלקת נר חנוכה אין להבדיל עליהן אחר כך, אבל יכול לברך תחלה על הנר להבדלה, ולכבותה ולחזור ולהדליקה למצות נר חנוכה, ועדיף טפי למיעבד הכי, דכיון דעביד בה מצוה חדא ליעביד בה מצוה אחרייתא. אלא דכיון דקיימא לן (שנ"ט ק"ט) וטור שולחן ערוך סימן רנ"ג ס"א) דלאחורי אפוקי יומא עדיף טפי, נוהגים להדליק נר חנוכה תחלה – ושוב אי אפשר להבדיל עליו אפילו לאחר שדלק כשיעור, כדקבעינן הלכתא לעיל (סימן תער"ז סעיף ז' ד"ה ולענין הלכה) דאסור להשתמש לאורה אף לאחר שדלק כשיעור, ע"כ.

ובמה שסיים הב"ח דשוב אי אפשר להבדיל עליו אפילו לאחר שדלק כשיעור, עיין מה שדן בזה הכף החיים (סימן מרפ"א סוף סק"א).

האמנם עיין בכתבי אאמו"ר הגאון שליט"א ללוח 'דבר בעתו', שהביא מה שכתב במנהגי פפד"מ (מד"ט כסלו, אות ה') בשם 'כח יהודה', שהדליק נרות חנוכה בנר של הבדלה מיד קודם שכבה נר של הבדלה (על דבר) "מצוה גוררת מצוה" (מסכת אנוס פרק ד' משנה ז'), ואחר כך כבה נר של הבדלה ואמר המבדיל בין קודש לחול וכו', ואחר כך מעוז צור וכו', ע"כ. והוא בדומה להנ"ל בדברי הב"ח אבל לא לגמרי, שהרי הב"ח מייירי מהדלקה לנר החנוכה גופא עם נר ההבדלה, ולכן ההכרח לכבותו מקודם. ואילו הכח יהודה מייירי מהדלקה את נרות החנוכה באמצעות נר ההבדלה, ודו"ק.

בסדר הברכות שהם משתלשלות זו מזו. ואפילו השומעין לא נכון להם להפסיק, רק יכוין בלבו לארבע מדרגות אלו, ודיו, ע"כ.

הגם דמצאתי בכף החיים (להגר"ח פאלאג'י ז"ע. סימן ל"א סעיף מ"ח), שכשהביא כמבואר לעיל מענין אמירת פסוקים "בשעת" ההסתכלות בצפרנים – דאינו נכון משום הפסק, רק יהרהר בפסוקים הללו. אז הביא יש אומרים, דהקפידא הוא להמברך ולא על השומעין. אבל מכל מקום גם על זה הוא מסיק בכתבו: ומיהו טוב שיזהרו גם השומעין שלא יפסיקו באמירה, אלא בהרהור לבד, ע"כ. אבל עיין בזכור לאברהם (אלקלעי. חלק א' אות ז' ה) הנדלה, ד"ה עוד כתב הרמ"ז שפוסק להדיא, דהקפידא בזה היינו רק במבדיל עצמו, אבל להשומעים נראה דאין שום קפידא, כיון שהם אינם עתידים לשתות מהיין, ע"כ.

קמ"ג. כך הביא בספר אלף כתב (אות תמל"ט), שמסורת היתה להגאון המפורסם רבי זלמן באניאהד זצ"ל. וכן הביא בספרא דשבתא (עמוד ר"ט ד"ה ולח"כ) שכן נהג בעל הילקוט אליעזר אבדק"ק פאקש זצ"ל.

וראיתי בעיטור סופרים שעל הספרא דשבתא שם (אות רפ"ט), שהביא בשם הקרבן עני (נמולדו הממזר), דפעם אחת היה שריפה גדולה בשכנותו של בעל הקרבן עני ז"ע, ופחדו בני ביתו מאוד, ורצו להציל החפצים ולצאת מהבית, והוא ישב במנוחה בלי שום פחד, ואמר להם שאין לו על מה לפחד, שהרי הוא מדליק במוצאי שבת את ההבדלה פעם שנית אחר הכיבוי בין ומריח את עשן ההבדלה, וזהו סגולה לזה. והיה פלא, שנשקע האש סמוך לביתו ולא היה שום היזק, ע"כ.